

Saffet Köse, İslam'ın Dinamiği Cihat, Köln: Plural Publications, 2019, 190 Sayfa, ISBN: 9783947179381

Elif Rumeysa AKDOĞAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

İslami Araştırmalar Enstitüsü

Graduate Student, Ankara Sosyal Bilimler University Institute of Islamic Studies

Ankara/TÜRKİYE

era1111@hotmail.com | orcid.org/0009-0007-1214-0755

Öz

Bu çalışma, İslam hukukunda önemli bir yeri olan cihat kavramını farklı ve geniş bir açıdan ele alan İslam'ın Dinamiği Cihat başlıklı kitabın incelemesini konu edinmektedir. Saffet Köse tarafından kaleme alınan bu kitap 2019 yılında Plural Publications yayınları tarafından basılmıştır. Kitap cihadı, Allah'ın dinini yüceltme adı altında yapılan tüm eylemler olarak incelemiştir. Giriş kısmı dışında üç ana bölüm şeklinde düzenlenmiş olan bu kitap, cihat kavramını Kur'an'da ve Peygamber'in (sav) hayatında incelemiş, Batı'nın cihat kavramı hakkındaki eleştirilerini zikrederek bunlara cevap vermiştir. Kitapta, cihadın ilim, ekonomi, kültür gibi alanlardaki yönlerine de değinmiştir. Müslüman toplumun temsil yönünün, bu dinamikliği sağlamak adına önemine de dikkat çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Cihat, Savaş, Ahlak, Cizye.

Saffet Köse, İslam'ın Dinamiği Cihat (The Dynamic of Islam is Jihad), Köln: Plural Publications, 2019, 190 Pages, ISBN: 9783947179381

Abstract

This study deals with the examination of the book titled Jihad, the Dynamic of Islam, which deals with the concept of jihad, which has an important place in Islamic law, from a different and broad perspective. This book, which was pen by Saffet Köse, was published by Plural Publications in 2019. The book examined the jihad as all actions

Geliş/Received: 27.11.2023 | **Kabul/Accepted:** 30.06.2024 | **Yayın/Published:** 30.06.2024

Atıf/Citation: Akdoğan, Elif Rumeysa. "Saffet Köse, İslam'ın Dinamiği Cihat, Köln: Plural Publications, 2019, 190 Sayfa, ISBN: 9783947179381". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 43 (Haziran 2024), 357-362./Akdoğan, Elif Rumeysa. "Saffet Köse, İslam'ın Dinamiği Cihat (The Dynamic of Islam is jihad), Köln: Plural Publications, 2019, 190 Pages, ISBN: 9783947179381". *Journal of Islamic Law Studies* 43 (June 2024), 357-362.

© Elif Rumeysa AKDOĞAN | CC BY-NC-ND 4.0 International

performed under the name of glorifying the religion of Allah. This book, which is organised as three main sections other than the introduction section, examined the concept of jihad in the Qur'an and in the life of the Prophet (saas), and responded to them by mentioning the criticisms of the West about the concept of jihad. In the book, he also touched upon the aspects of jihad in fields such as science, economy and culture. He also drew attention to the importance of the representation aspect of the Muslim society in order to ensure this dynamism.

Keywords: Islamic Law, Jihad, War, Morality, Jezya.

Günümüz İslam terminolojisinde, birçok kavram büyük bir anlam kaymasına uğramıştır. Bu durum dinin de hatalı anlaşılmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan bu alanda yeni çalışmaların ortaya konması büyük bir önem arz etmektedir. Değerlendireceğimiz çalışma, Saffet Köse tarafından kaleme alınan ve bu kavram boşluklarından birini doldurmayı hedefleyen “İslam’ın Dinamiği Cihat” adlı kitaptır.

Kavramların, düşünceleri, düşüncelerin eylemleri, eylemlerin ise medeniyeti veya medeniyetsizliği oluşturduğu günümüz dünyasında, terimleri sağlam bir zemine oturtmak çok önemlidir. Bize ait kavramların, saldırı altında olduğu şu zamanda, kavramları doğru bir şekilde savunmak da bir nevi cihattır. Bu açıdan, kitap, -adında da ifade edildiği üzere- İslam’a bir dinamiklik sağlayan “cihat” kavramının, öncelikli olarak isabetli bir yere oturtulması, zihinlerde yer eden hatalı anlaşılmalardan temizlenmesi için önemli bir çalışmadır.

Günümüzde “cihat nedir?” sorusu sıklıkla gündeme gelen ve farklı yanıtlara muhatap olan bir sorudur. Kimilerine göre cihat “savaş” olarak anlaşılırken, kimilerine göre “iyiliği emretmek, kötülükten uzak tutmak için yapılan tebliğ faaliyeti” olarak anlaşılmaktadır. Oysa cihat, İslam’da birden fazla sac ayağı üzerine oturtulmuş bir kavramdır. Saffet Köse, çalışmanın sonunda cihadın bu çok yönlü tarafını özetleyerek, “Cihat; Müslümanların, bulunduğu yerde hakkın ve haklının yanında aktif olarak bulunma sürecidir. Amaç Allah rızasını kazanmaktır.” tanımını yapmış ve çalışma boyunca Allah’ın dinini yüceltme adına yapılan her türlü eylemin cihat kavramı altında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Konunun tüm Müslümanlar açısından önemine binaen çalışma gayet sade bir dilde, konu ile ilgili bilgi sahibi olmayan kimselerin de rahatlıkla anlayabileceği bir üslupla yazılmıştır.

Kitap giriş bölümü, “Cihat Kavramı ve Kur’an Sünnet Ekseninde Cihadın Anlaşılması”, “Doğu ve Batı Dünyası Ekseninde Cihadı Anlamak”, “Bizim Cihadımız: İslam’ı

Öğrenmek, Öğretmek, Yaşamak ve Tanıtmak” başlıklarıyla üç ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde yazar cihadın temelini Allah ile kul arasındaki ilişkilere dayandırmış, İslam-varlık ilişkisine dikkat çekmiş, bunu da Allah'a saygı ve mahlukata şefkat prensibi ile anlatmıştır. Bunun üzerinden ise İslam'ın temelde barış ilkesine dayandığını vurgulamıştır.

Yazar, çalışmanın başından sonuna kadar, özellikle ilk iki bölümde, İslam'da barışın esas, savaşın ise tâli bir mesele olduğunu ve ancak haklı sebebe binaen yapılabileceğini vurgulamıştır. Bu vurgulamanın hissedilmesi çalışmanın, konu ile ilgili İslam dinine “savaş dini” iddiasıyla yapılan saldırılara bir cevap mahiyetinde yazıldığı izlenimini veriyor. Öyle ki yazar, çalışmanın ilk bölümüne İslami perspektifte “cihat” kavramını anlatmadan önce, Batılıların cihada olan tanımlarını ve cihat hakkındaki iddialarını zikrederek başlamıştır.

Son dönemde İslam dünyası, önce ikiz kuleler hadisesi, sonra IŞİD ile yoğun bir “terörist” suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır. Batı dünyasına Müslümanların terörist olduğu söylenerek oradaki insanların hidayete ermesi engellenirken, bir yandan da Müslümanlara, haklı bir sebeple de olsa savaşırsak terörist ilan edilmez korkusu empoze edilmiştir. Bu durum Müslümanlar için cihadın tebliğ kolunu gerçekleştirmekte zorluk çekmesine, savaş kolunun da gücünün büyük oranda zarar görmesine sebep olmuştur. Bu açıdan cihat kavramı, savaş ile ilişkisine değinilmeden anlatılamayacağı gibi, savaş meselesini merkezden uzak tutarak da anlaşılacaktır. Bu sebeple yazar, çalışma boyunca haklı olarak savaş meselesini, en açık şekilde açıklama gayretinde bulunarak Batı'nın iddialarına cevap veriyor.

Kitap ilk bölümde tarihsel süreç içerisinde cihat mefhumunu incelerken Allah Resulü'nün (sav) savaşlarına dikkat çekiyor. Mekke'de onca zulme rağmen savaşa izin verilmemesinin sebebinin, İslam savaş ahlakının oturtulması amacıyla olduğunu vurguluyor.

Tarihsel süreçteki -özellikle de Peygamber'in (sav) hayatındaki savaşların- mutlaka bir sebebe dayandığını söylüyor. Allah Resulü'nün (sav) ahlakının ve sahâbenin temsil gücünün, cihadın temelini oluşturduğunu ifade ediyor.

Kitap ikinci bölümünde, “Doğu ve Batı Dünyası Ekseninde Cihadı Anlamak” başlığı ile devam ediyor. Bu bölümde de yine Batı'nın “cihat” tanımlarını alarak başlamakta ve Batı'nın cihadı bir “din savaşı” olarak nitelediğini ifade etmektedir.

Yazar, bu bölümde Müslümanların savaş ilan etmeleri için karşı tarafın farklı dinden olmasının yeterli olmadığını şiddetle vurguluyor ve gayrimüslimler ile Müslümanların ilişkilerini, konuyla ilgili ayet ve hadislerle açıklıyor. Gayrimüslimlerin güven içinde İslam ülkesinde yaşayabilmelerini, savaş ilan etmek için kafir olmalarının tek sebep olmadığını delili olarak ifade ediyor.

Yeryüzünde Allah'tan başka ilah olmadığı gerçeğini hâkim kılmak için savaşın Müslümanlara farz kılındığı görüşüne sahip olan araştırmacılara, yazar karşı çıkıyor. Bu görüşün kişinin kafir olmasının savaş ilan etmemiz için geçerli bir sebep oluşunu desteklediğini ifade ediyor. Böyle bir ayrımı, Müslüman alimlerin Kur'ân ve sünnete dayanarak ilkesel bir yaklaşımla değil yaşadıkları dönemdeki gayrimüslim devletlerin düşmanca tutumlarına bakarak yaptıkları tespitinde bulunmaktadır. Yazara göre savaş, İslam'ı yaymak için vuku bulmamaktadır. Peygamber'in (sav) hayatındaki savaşlar ve sonrasında gerçekleştirilen tüm seferler incelendiğinde savaşmak için altı sebebin olduğunu ortaya koyuyor: meşru müdafaa hakkı, barış antlaşmalarının bozulması, elçilerin öldürülmesi, karşı tarafın düşman ile iş birliği yapması, yabancı ülkelerde yaşayıp da sırf inançları sebebiyle şiddet ve işkenceye maruz kalan Müslümanların yardım talep etmesi. Bu sebepler arasında, tevhidi yeryüzünde yaymanın bulunmadığını, bundan dolayı da kişinin farklı dinden olmasının başlı başına bir savaş sebebi olmadığını belirtiyor. Çalışmanın bu konuda, çok isabetli tespitleri olmakla birlikte, meselenin fertlerle fertlerin savaşı mı, yoksa devletlerle devletlerin savaşı mı olduğu konusunda okuyucuda bir soru işareti bıraktığı kanaatindeyiz. Yazar haklı olarak insanları öldürerek, insanları hidayete erdiremeyeceğimizi savunsa da konuya o topraklara Müslümanların hâkim olması ve fethedilen yerlerde, belde halklarının güven içinde yaşaması nazarından baktığımızda, durum daha farklı bir konuma gelebilmektedir. Müslümanların hakiyetindeki topraklara Müslüman tebaanın da girip çıkması, İslam'ın temsil yönünü gösterirken, yönetimdeki adalet de halkların İslam'a sevgi duyup Müslüman olmalarına vesile oluyor. Bu açıdan bakıldığında "Savaş direkt olarak olmasa da dolaylı olarak İslam'ın yayılmasına sebebiyet vermez mi?" düşüncesini oluşturuyor. Kitabın alanda ilim sahibi insanlara değil de genel bir okuyucu kitlesine hitap ettiğini göz önüne aldığımızda oluşabilecek bu sorulara daha ayrıntılı cevapların verilmesinin kitabı çok daha faydalı kılacağı kanaatindeyiz.

Kitabın konu bağlamında günümüz üzerinden durumu değerlendirdiğini düşünürsek, bugün dünya çapında gelişen iletişim ağları sebebiyle, o toprakları fethetmeden de orada İslam'ı tebliğ ederek yayabileceğimizi savunmaktadır.

Yazar bu konuyu açıklarken, gayrimüslimler ile ilişkilerimizi de temelde düşmanlık bağlamından uzak bir zeminde inceliyor. Bize düşmanlık etmeyen

gayrimüslimler ile kurabileceğimiz hukuku ve iletişimi ikna edici bir şekilde açıklıyor. Fakat gayrimüslimler ile iletişimde dostluk ilişkisi boyutunun ne durumda olması gerektiği tam anlamıyla açıklanmamış. Okuyucunun zihnine “Dost da olabilir miyiz, yoksa yalnızca, insani haklar ve ahlak çerçevesinde iletişime geçebildiğimiz bir hukukumuz mu var?” sorusunu getiriyor.

Yazar “Doğu Batı Ekseninde Cihat” bölümünde, İslam’a Batı tarafından yapılan diğer itirazlara da itina ile cevap verip, cizye meselesini, esirler meselesini çok sağlıklı bir zeminde açıklıyor. Yine Müslümanların intikam ve öfke için savaşmadığını da İslam’ın ahlak çerçevesinde ele alarak değiniyor.

Kitabın üçüncü bölümü olan “Bizim Cihadımız: İslam’ı Öğrenmek, Öğretmek, Yaşamak ve Tanıtmak” kısmında, cihat daha geniş çapta incelenmiştir. Yazar bu bölümde cihadın ilim, ekonomi, kültür, kitle iletişim araçları ile de gerçekleştiğine, Müslümanlığın temsil yönünün ve toplumsal sorumlulukların da bir cihat olduğuna vurgu yapmıştır. Yazarın konuyu böyle bir çerçevede ele almasının, cihadın dinamik tarafını daha çok öne çıkardığı kanaatindeyiz.

Kitapta, bu bölümün başında, ilmin öneminden bahsederken, ilmin de bir cihat olduğu vurgulanmıştır. Yazar, ilmi bir bütün ve Allah’ın kanunu olarak gördüğü için, dini ve dünyevi ilimler gibi bir ayrıma girmeden konuyu anlatmıştır. Kitapta özellikle pozitif ilimlerin önemi üzerinde durulmuştur. Günümüz İslam dünyasının pozitif ilimlerden uzak kalmasının Müslümanların zayıflamasına sebebiyet verdiğini göz önüne aldığımızda, meseleye sadece dinî ilimler açısından bakmanın doğru olmadığı vurgulanmış, aslında hepsinin bir bütün olduğunu ifade edilmiştir. Fakat konunun yoğun bir şekilde pozitif ilimler üzerinden açıklanıp, islami ilimler üzerinde yeteri kadar durulmaması, dinî ve dünyevi ilimlerin arasında bir ayrımın olmadığı ifade edilmesi, okuyucuda bazı soru işaretlerine sebep olmaktadır. Genel kabullere göre ilimlerin dinî ve dünyevi olarak ayrılması ve dinî ilimlerin faziletinin çokça zikredilmesi, “Bir fazilet ayrımı da mı bulunmuyor?” sorusunu zihinlere getirmektedir. Okuyucuda oluşabilecek bu muhtemel itirazlara cevap verilmesi kitabı çok daha kapsamlı ve faydalı kılacağını düşünürüz.

Bölüm içerisinde bahsedilen ekonomik cihadın, faiz üzerinden incelenmesi ise günümüz dünyası açısından çok önemli bir soruna parmak bastığını gösteriyor. Kur’an’da ganimetler meselesi sebebiyle kaybettiğimiz Uhud savaşından bahsedilirken faiz ayetlerinin gelmesine, faizin günümüz dünyasında, İslam aleminin zayıflığının temel sebeplerinden olduğuna da işaret ediyor.

Yine toplum ruhunun da Allah'ın dinini yüceltmekte çok önemli bir rol oynadığı zikrediliyor.

Genel olarak çalışmayı değerlendirecek olursak; cihat, günümüz dünyasında, Müslümanların idrak etmesi gereken önemli bir kavramdır. Çalışmanın bu kavramı birden fazla açıdan değerlendirmiş olması, konu ile ilgili İslam alemine yapılan eleştirileri ortaya koyması, çalışmayı harika bir yere taşımış ve literatüre önemli bir katkı sağlamıştır. Konulara önce Batı iddiaları ile başlanması yerine, kendi geleneğimizde açıklanıp sonra Batı'nın tanımlamalarının zikredilmesi ve okuyucunun zihninde oluşabilecek bazı soruların öngörülebilmesi de söz konusu olsaydı kitap çok daha muazzam bir hale gelebilirdi. Şu an kitabın yeniden basılma imkânı olursa, özellikle son dönemde Filistin boyutunda yaşananlar değerlendirildiğinde, topluma cihat anlamında güncel bir bakış açısı sunacaktır. Özellikle çalışmanın İslam'ın bir ahlak dini olduğu ve cihadı da bu ahlak dini çerçevesinde gerçekleştirdiği vurgusu, toplumumuzun tam da ihtiyacı olan ve ihmal ettiği bir taraftır.

Kaynakça

Köse, Saffet. *İslam'ın Dinamiği Cihat*. Köln: Plural Publications. 2019.